

COMMUNICATION, TECHNOLOGIES AND COMPETENCES – KEY MILESTONES FOR SUCCESSFUL INTEGRATION

Abstract: The paper discusses the problems of the new technologies available, the communication channels and the key competences within the globalization process itself where the individual develops his/her personality by interacting with others. The process itself involves exchange of meanings, development of a unified strategy for interaction, perception and understanding of the Other/the Stranger. The social sense of the new communication channels reveals in its ability to relay forms of cultural and social experience. The sense of "equality" makes the pressure of suppression and restriction of significant personality identifications lesser. This is a very complex and multi-layered process where relations between people are enhanced by the inner necessity for collaboration and empathy. Modern times presuppose both understanding of the complex and multi-dimensional personality/background identity that marks the social development of the individual.

Author information:

Ergidzhan Alinder-Ismailova
Lecturer, PhD
at Konstantin Preslavski - University of Shumen
✉ alinder@shu.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:
communication, information technologies,
competences, intercultural competence,
globalization

Съвременните реалии определят необходимостта от промяна, чиито параметри са задавани от интеграционните процеси в Европа, от глобализацията не само в политически, социокултурен, но и в образователен план. Очевидният положителен ефект от този процес е ежедневната комуникацията с представители на различни културни, етнически и религиозни групи. Интензивният характер на интеркултурните процеси променя комуникацията на фундаментално равнище – и като процес, и като практика, и като поведение.

Едновременно с това се променят и изискванията към индивидуалната компетентност, разбирана като комплекс от знания, умения и отношения, които позволяват ефективно справяне на личността в ситуации, които все по-често са детерминирани от културните различия. (Сотинова, 2011: 21)

В контекста на динамичните глобализационни процеси и промени въпросът за компетенциите добива особена актуалност. Ето защо „способността за ефективно справяне с присъщите на комуникацията различия става повече от конкурентно предимство в модерния свят”. (Клувер, 2004: 154)

Днес ролята на междукултурната компетентност е призната както на национално, така и на международно ниво. Съветът на Европа включва междукултурната компетентност в ключов списък от компетенции, развитието на които трябва да подпомогнат представителите на различните професии и образователни институции в успешното им адаптиране и реализиране на пазара на труда в условията на съвременното информационно общество. Според Ирина Зимня интеркултурната компетентност на младите хора трябва да се развива постоянно, в т.ч. приемането на различия, уважение към другия и способността да живеят в хармония с хора от други култури, религии и етноси. (Зимня, 2004: 168)

Ако доскоро бе важно интеркултурната компетентност да бъде усвоена от хората, чиято дейност е тясно свързана с международното сътрудничество, то днес, в ерата на глобализацията, тази компетентност се превръща в ключова за успешна реализация в почти всички професионални сфери. Социалните, политическите, икономическите и културни отношения, пресичащи границите между отделните страни, определят съдбата на хората в глобален план. Тази нарастваща взаимозависимост на световното общество носи своите преимущества. Процесите на глобализация са едни от най-важните фактори за социалните промени в съвременния свят. Нашата съдба като хора става все по-обща. Фундаменталните проблеми на човешкия живот по необходимост придобиват глобални мащаби.

Светът днес се характеризира с културно многообразие, с „размиващи се граници, с взаимно отварящи се общества едно към друго и с освобождаването на народите от локалната си жизнена перспектива за идентифициране на културата със своята култура”. (Копринаров 1992: 63)

Мощният процес на глобализация налага необходимостта от възпитание в дух на толерантност с цел придобиване на знания и умения за интеркултурно взаимодействие и сътрудничество с представителите на други култури и етноси. Това предполага зачитане, изучаване, уважаване на различните култури, техните нагласи и ценности. Толерантността е хармония в различието, висша добродетел, правно политическа потребност и морален дълг. Тя предполага приемане, зачитане и правилно оценяване богатото разнообразие от култури в съвременния свят и на всички форми и начини за проява на човешката същност.

Глобализацията на обществото, интернационализирането на бизнеса, увеличаването на туристическия и емигрантския поток, студентския обмен, бурното развитие на масмедията придават огромно значение на межкултурните контакти.

Мултикултурализмът, бидейки нова императивна ценност на нашето съвремие, изисква преодоляване на различията, нетърпимостта и конфликтите, полагане на общи усилия за превръщане на света в безопасна арена на межкултурното сътрудничество, градивен диалог и взаимна толерантност. Живеем в епоха, отличаваща се с глобализация на икономиката, нарастваща мобилност на студенти, бързо развитие на комуникациите, подвижност и миграция на населението, урбанизация и изменение на социалните структури. „Светът е мултикултурен и намаляването на ефектите от противопоставянето и осъзнаването на различията в интернационален и интеркултурен план има огромно значение“ подчертава Иван Иванов. (Иванов 1999: 43) В съвременната епоха, когато нараства напрежението, нетърпимостта и потенциалната заплаха от конфликти, толерантността и мирният диалог придобиват особено значение.

Очевидният положителен резултат от процеса на глобализация е възможността представители на различни културни, етнически, религиозни и езикови групи да общуват ежедневно помежду си, благодарение преди всичко на развитието на информационните технологии. Настъпилите съществени промени в сферата на комуникационните технологии и процеси са определяща характеристика на съвременното информационно общество. Наред с възникването на непознати досега и свършено различни комуникационни средства традиционните модели придобиват принципно нови количествени и качествени характеристики. В последните години се води битка за дигиталното бъдеще. За мнозина Интернет е илюстрация на новия глобален ред, установил се в края на XX век. Потребителите на Интернет обитават, комуникират и взаимодействат във виртуалното пространство. По същество световната мрежа е

глобална мултимедийна платформа, където обмяната на социален и културен опит е ежедневен, леснодостъпен и непрекъснат процес. Днес представители на различни социални, етнически, културни, езикови и религиозни групи участват в международни форуми и конференции, работят в мултинационални компании, осъществяват студентска и преподавателска мобилност. Изминатият път от предаването на сигнали до масовото разпространение на информация, знания и култура е един от най-ярките примери за прогреса на човечеството. Опитът показва, че, за да се създадат контакти и да се поддържат вече установените такива, е необходимо не само отлични познания на съответния чужд език, но и познаване на целия комплекс от поведение, психология, култура и история на партньорите в диалога.

Своеобразието на прехода към информационно общество поставя медиите в центъра на обществения интерес и внимание. Интернет прави възможна появата на т.нар. „нови медии“ – свързани с цифровизацията и създаване на нов начин на разпространение на информацията.

Модерните технологии променят изцяло медийните форми и самата същност на медиите – от пасивно средство на комуникацията ги превръщат в активен и самостоятелен фактор за развитие на обществото. Една от най-ярките идеи в тази посока е концепцията за дигиталната ера и социалното учене, превърнато в централен процес. Резултатът е отместване на фокуса от наученото с помощта на информационните технологии, върху начинът по който, то се научава. Това се дължи на благоприятните възможности и условия, предлагани от платформите, за свързване на растящ брой учаци и за участие в процеса на създаване и използване на образователното съдържание.

Развитието на информационните и комуникационните технологии предизвиква значителни промени в обществото. На първо място се извършва технологична (р)еволуция с появата на нови продукти и услуги, което води до възникване на нови индустриални ниши. Това естествено рефлектира върху състоянието на икономиката и производството и в още по-голяма степен върху живота на гражданите, т.е. – промените оказват влияние върху функционирането на обществото.

Интензивният характер на интеркултурните процеси променя комуникацията на фундаментално равнище – като практика и като поведение. Съвременните социо-лингвистични и психо-лингвистични теории и изследвания аргументирано налагат интеркултурния дискурс като ключов при интерпретирането на социалните взаимодействия в глобалното общество. Едновременно с това се променят и изискванията към индивидуалната компетентност, разбрана като комплекс от знания, умения и отношения, позволяващ ефективното справяне на индивида в ситуации, които са все по-често детерминирани от културните различия. В този динамичен комплекс лингвистичната компетентност се интерпретира като част от общата комуникативна компетентност, което определя тясната връзка между въпросите на езиковото разнообразие и социалната адаптивност на индивида, а също и тяхната значимост за социалната стабилност и кохезия.

Чрез комуникацията хората изразяват себе си и разкриват своите личностни качества. Интеркултурната комуникация дава възможност да се сподели общочовешкия опит, да се изучат исторически създадените социални норми, ценности и знания. В такива социални условия на етническо, расово, социално, религиозно и културно многообразие комуникацията предполага безкрайни възможности за взаимно обогатяване на хората. Социално-комуникационните процеси са условие и предпоставка за съществуването на всяко човешко същество. Те са необходима и всеобща потребност

за нормалното протичане на жизнената дейност на хората и основополагащи за съществуването на социума. Обществото е не просто съвкупност от индивиди, а комплекс от връзки и отношения, в които тези индивиди се намират помежду си. Комуникацията е натоварена с различни функции и качества (предаване на знания и умения, взаимнообмен на стимули и емоции, трансляция на опит, обучение и социализация). Заедно с това тя е социално-регулиращ и социално-конструиращ фактор, инструмент за постигане на обществено единство и сплотеност, основание за социална идентичност и диференциация. Процесите на общуване и комуникация изграждат и развиват индивида и създават устойчиви междуличностни връзки и отношения. (Кабакчиева 2014: 5)

Новите информационни технологии играят важна роля в интеркултурното взаимодействие. Всяка виртуална личност получава възможност да създава интерперсонални отношения на всички равнища на интеркултурното общуване с представители на други култури и етноси в реално време. Социалните мрежи, обединяващи хора с близки интереси и сходни ценности или обща професионална дейност, притежават огромен потенциал за взаимодействие между членовете, както и възможности за споделяне на информация във вид на текстови файлове, изображения, видео и др. Голям брой педагози вече имат създадени и активни профили в различни социални мрежи и ги използват ежедневно за обмяна на професионална информация с колеги със сходни интереси или за връзка и пълноценна комуникация с обучаваните. Социалните мрежи са лесни за управление, с улеснен потребителски интерфейс, най-често са безплатни и имат множество удобни функции. Динамичността им дава възможност на потребителите да взаимодействат чрез редица инструменти като чат, видео, споделяне на файлове, размяна на съобщения, създаване на групи и блогове, което позволява пълноценна комуникация и взаимодействие между учител и обучаеми. Създаването на групи от затворен тип улеснява общуването между потребителите, като се гарантират сигурността и контролът върху обмяна на информация. Всичко това осигурява добра основа за създаване на обучителни модули и използването им в продължаващото образование на педагозите.

Едно от най-важните социални последствия на икономическата, политическата и медийната глобализация е повишаването на честотата, естеството и степента на контактите между индивиди, групи и институции от целия свят и произтичащите от това конфликти. През последните десетилетия, наред с този многократно споменаван факт, неизбежно следствие от дълбоките световни политически, икономически и технологични промени, се отбелязва и разочарованието от настъпилото „разбиране между народите“. Сближаването на културите, породено от „заличаването на факторите време и пространство“, не протича така безпроблемно, както се е очаквало. В голяма степен „много от съвременните проблеми и конфликти се дължат на „културните сблъсъци“, които възникват в резултат от близкото съжителство на хора от различни представи, ценности и норми“. (Рот, 2005: 89) Контакти между представители на различни култури е имало винаги. Отличителна особеност на нашето съвремие е тяхната динамика, задълбочеността им, както и проникването им в нови сфери на професионалното и лично всекидневие, останали незасегнати досега от културното многообразие. В този смисъл съсредоточаването на вниманието върху интеркултурната комуникация като поле за изследвания в съвременния свят, става все по-актуално.

В общ план в съвременните изследвания се налага като общоприето виждането, че комуникативната компетентност не може да се анализира извън пространството на

междоличностните отношения. Нещо повече, в същността си тя е социална компетентност, тъй като комуникативните модели се появяват и съществуват, за да може посредством тях да се осъществи социално взаимодействие в определена социална мрежа. Без комуникация е трудно да се реализира взаимодействие в социалните мрежи, а социалните знаци са всъщност комуникативни конструкти. Но тези конструкти, бидейки социални, а не чисто езикови, се прилагат „в различен контекст и условия при различни ограничения“, в резултат на което използваните стратегии се модифицират съобразно конкретната комуникативна задача, а „постигането на контрол в осъществяването на тези дейности от страна на събеседниците води до развитие и промяна на компетентностите“. В интеркултурен контекст тази способност за промяна на комуникативната стратегия съобразно специфичните социокултурни детерминанти на взаимодействието се явява важен елемент на интеркултурната комуникативна компетентност. (Сотирова 2011: 35)

Оказва се, че контактите между представителите на различни нации, културни или социални групи поставят високи изисквания за всеки от тях. Хората трябва да притежават разнообразен арсенал от форми и средства на културната комуникация, основани на психологически знания за поведението на партньорите. Терминът *комуникативна компетентност*, въведен от Дел Хаймс, обозначава не само специфично езиковите знания, но и знанията, необходими на говорещия и слушащия за употребата на езиковите форми по подходящ начин, т.е. комуникативната компетентност притежава езикови, психофизически и социални характеристики.

Комуникацията, осъществявана посредством новите информационни технологии, е много сложно преплитане на реални и виртуални изображения. В голяма степен тя се привнася от реалните поведенчески норми на човека, но виртуалната личност широко експериментира с онези модели на поведение, които в реалния живот биха били свършено неприемливи. В пространството на комуникацията посредством моделиране на своето виртуално „аз“ хората се опитват да създадат свои „силни позиции“ във виртуалното съобщество и да заемат в него съответно място

References:

1. Andreeva, L. *Mezhdulichnostno vzaimodeystvie i sotsialno poznanie*. Sofia, 1998.
2. Apalykov, V. G., Сысоев, P. V. (a) *Metodicheskie printsipy formirovaniya mezhkulyturnoy kompetentsii v obuchenii inostrannomu yazyku //Vestnik Tambovskogo universiteta. Seria: Gumanitarnye nauki. - 2008. - Выр. 7 (63). - S. 254-260.*
3. Bagramova, N. V. *Yazykovoe obrazovanie sovremennogo spetsialista // Problemy sovremennoy filologii i lingvodidaktiki: Sbornik nauchnykh trudov / pod red. N. V. Bagramovoy, N. Yu. Zaytsevoy, A. E. Krasnova. - SPb.: Izd-vo RGPU im. A. I. Gertsena, 2009. - Выр. 3. - s. 119-125.*
4. Belikova, E. O. *Roly informatsionno-kommunikatsionnykh tehnologiy v formirovanii mezhkulyturnoy kompetentsii studentov //Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seria 6. - 2011-2012. - Выр. 13. - s. 50-54.*
5. Bergelyson, M. B. *Yazykovye aspekty virtualnoy kommunikatsii // Vestnik Moskovskogo universiteta. Seria 19. Lingvistika i mezhkulyturnaya kommunikatsia. - 2002. - № 1. - s. 55-67.*
6. Boldyreva, T. V. *Sotsiokulyturnaya kompetentsia kak svyazuyushtee zveno inoyazychnoy kommu-nikativnoy i mezhkulyturnoy kompetentsiy v obuchenii inostrannomu yazyku //Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta. - 2011. - № 15. - s. 100-105.*
7. Veber, M. *Sotsiologia na gospodstvoto i sotsiologia na religiyata, UI „Sv. Kliment Ohridski“, Sofia, 1992.*
8. Gyurova, V. i dr. *Interaktivnostta v uchebnia protses. Sofia, 2006.*

9. Zimnyaya, I. A. Klyuchevye kompetentsii kak rezulytatивно-tselevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii. Avtorskaya versia. - M.: Issledovatelyskiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004. - 39 s.
10. Ivanov, Iv. Interkulturnoto obrazovanie. Aksios, ISBN 954-8789-66-3, Shumen, 1999.
11. Kabakchieva, D. Sotsialna komunikatsia. UI "Episkop Konstantin Preslavski", Shumen, 2014.
12. Koprinarov, L. Interkulturnata obrazovanost, V: Otvoreno obrazovanie № 1, 1992.
13. Rot, Yu. Mezkhkulyturnaya kommunikatsia. Teoria i trening: Uchebno-metodicheskoe posobie / Yu. Rot, G. Koptelytseva. - M.: YuNITI-DANA, 2006. - 223 s.
14. Sotirova, M. Interkulturnost i identichnostni transformatsii: sp. Pedagogika, kn.6, 2010, s. 15-27.
15. Alder, Nora. Teaching Diverse Students. //Multicultural Perspectives, 2000, Vol. 2 Issue 2.
16. Byram, M. S. Teaching and assessing intercultural communicative competence / M. S. Byram. - Clevedon, Philadelphia, Toronto, Sydney, Johannesburg: Multilingual Matters Ltd., 1997. - p.124.
17. Deardorff, D. K. (a) Implementing intercultural competence assessment // The SAGE handbook of intercultural competence / D. K. Deardorff (ed.). - SAGE Publications Thousand Oaks, 2009. - p. 477-491.
18. De Vita, Glauco. Learning Styles, Culture and Inclusive Instruction in the Multicultural Classroom: A Business and Management Perspective. // Innovations in Education and Teaching International, 2001.
19. Kluver, R. Globalization, Information and Intercultural Communication. *In: Intercultural Communication. A Global Reader*, Sage Publications, Ins., 2004.

Online sources:

1. Byala kniga za badeshteto na Evropa: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bjala_kniga_za_bdeshteto_na_evropa_bg.pdf
2. Deklaratsia na evropeyskite ministri na obrazovaniето po vaprosite na interkulturnoto obrazovanie v novia evropeyski kontekst: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-bg_bg.pdf
3. Izmerenie informatsionnogo obshtestva: 2011 god [Электронны resurs]. - Mezhdunarodnyy soyuz эlektrosvyazi, 2011. - 26 s.: <http://www.itu.int/ITU-D/ict/publications/idi/material/2011/MIS2011-ExecSum-R.pdf>.
4. Karakulova, E. N. Issledovania ponyatia mezkhkulyturnoy kompetentsii [Электронны re-surs] // Материалы научно-практической конференции с международным участием, посвященной XX-летию Института педагогики, психологии и социальных технологий Удмуртского государственного университета «Воспитание и безопасность: социальные, педагогические и психологические аспекты», Izhevsk, 14-16 noyabrya 2012 goda. - 2012. - 5 s.: <http://edusafe.conf.udsu.ru/files/1299426747.doc>
5. Dervin, F. An introduction to proteophilic competences: on assessing interculturality (online resource): <http://users.utu.fi/freder/Fred%20Dervin.pdf>.
6. Lazar, I. Developing and assessing intercultural communicative competence// Babylonia: http://babylonia.ch/fileadmin/user_upload/documents/2007-3/lazar.pdf.
7. Varhegyi, V., Nann, S. Identifying intercultural competences - a research report on the fields research performed in the intercultool project, 2011: http://www.intercultool.eu/WP2_Research_Report_pdf.pdf.